

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Verplaatsing drinkwaterwinning
Engelse Werk te Zwolle

29 augustus 2003

1357-63

ISBN 90-421-1179-8
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES.....	1
3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING.....	2
3.1 Probleemstelling.....	2
3.2 Doel.....	3
3.3 Besluitvorming.....	3
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN.....	4
4.1 Mitigerende en compense rende maatregelen.....	4
4.2 Alternatieven.....	4
4.3 Nulalternatief.....	5
4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief.....	5
5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELING EN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	6
5.1 Algemeen.....	6
5.2 (Eco)hydrologisch systeem.....	6
5.3 Natuurwaarden.....	7
5.3.1 Bestaande situatie en autonome ontwikkeling.....	7
5.3.2 Milieugevolgen.....	7
5.4 Overige aspecten.....	8
6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN.....	8
7. LEEMTEN IN INFORMATIE	9
8. EVALUATIEPROGRAMMA	9
9. VORM EN PRESENTATIE	9
10. SAMENVATTING VAN HET MER.....	10

1. INLEIDING

Het Waterleidingbedrijf Vitens N.V. heeft het voornemen om een deel van de winputten van de drinkwaterwinning Engelse Werk binnen enkele jaren te verplaatsen naar het aangrenzende gebied Schelle-Oldeneel. De huidige winning wordt als niet duurzaam beschouwd. Aangezien de verplaatsing van de winning meer dan 3 miljoen m³/jaar zal gaan bedragen is de activiteit milieueffectrapportage(m.e.r.)-plichtig.

De m.e.r. is gekoppeld aan de vergunningsaanvraag inzake de Grondwaterwet. Gedeputeerde Staten van Overijssel is bevoegd gezag.

Bij brief van 23 mei 2003 is de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieueffectrapport (MER)¹. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Staatscourant van 26 mei 2003².

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat die in het MER opgenomen moet worden of die nader onderzocht moet worden, zoals informatie over specifieke lokale milieuomstandigheden;
- belangrijke vragen en discussiepunten naar voren brengt, bijvoorbeeld over te onderzoeken alternatieven.

De Commissie is van mening dat de startnotitie al veel aangeeft wat in het MER verwerkt zal worden. Dit advies richt zich verder vooral op die onderwerpen die in de startnotitie nog niet zijn aangegeven.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER zeker onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

Inzicht in de natuureffecten

De zware natuurbeschermingsstatus die op verschillende delen van het studiegebied rust, maakt een goed inzicht in de natuureffecten van het initiatief

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

⁴ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

noodzakelijk. Essentieel hiervoor is een analyse van de sturende rol van grondwater voor de (half)natuurlijke ecosystemen van het studiegebied, en de mate waarin deze door de verschillende alternatieven wordt aangetast of mogelijk versterkt.

Integraal bekijken sanering en waterwinning

Het grondwatersysteem wordt niet alleen beïnvloed door de waterwinning, maar ook door de sanering van de bodemvervuiling. Bedoeld wordt derhalve bedreigingen voor de waterkwaliteit in de vorm van bodem- en grondwaterverontreinigingen binnen het huidige en toekomstige intrekgebied. Beide activiteiten, de waterwinning en de sanering, kunnen elkaar beïnvloeden en dienen derhalve integraal te worden bekeken.

Samenvatting

Het is belangrijk dat de informatie uit het MER voor een ieder toegankelijk is. In de praktijk blijkt dit regelmatig niet het geval te zijn. Een goede samenvatting kan een belangrijke bijdrage leveren aan de overdracht van informatie.

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

3.1 Probleemstelling

De startnotitie omschrijft als probleem dat de drinkwatervraag rond Zwolle min of meer dezelfde blijft, terwijl de huidige winning wordt bedreigd. Deze bedreiging komt voort uit de volgende ontwikkelingen:

1. in de omgeving van het intrekgebied bevinden zich enige omvangrijke bodem- en grondwaterverontreinigingen die de waterkwaliteit negatief beïnvloeden;
2. het intrekgebied ligt voor een aanzienlijk deel in stedelijk gebied;
3. de verwachte aanleg van de Hanzespoorlijn heeft gevolgen voor de winning⁵.

In het MER zullen voor bovenstaande aspecten de volgende vragen moeten worden beantwoord:

- ad. 1. Geef de locaties, mate van verontreiniging en risico's voor de volksgezondheid aan.
- ad. 2. Geef het huidige intrekgebied weer op kaart, met daarin weergegeven de bewoning.
- ad. 3. Geef het tracé van de Hanzespoorlijn aan zoals weergegeven in het ontwerp-tracébesluit.

In de startnotitie wordt aangegeven dat de ruimte in het huidige waterwingebied beperkt is, daarom kunnen binnen de bestaande begrenzing niet alle putten worden vervangen. Oplossingen moeten elders worden gezocht.

Daarvoor is een verkenning naar oplossingsrichtingen uitgevoerd. Als basis zijn hiervoor drie duurzaamheidsaspecten van Vitens gehanteerd, in een bepaalde volgorde van hiërarchie. Geadviseerd wordt in het MER niet te rigide met de hiërarchische volgorde om te gaan.

⁵ Hierbij moet worden ingegaan op de inspraakreactie van Prorail (nr. 5 bijlage 4) die aangeeft geen bijzondere effecten van de Hanzelijn op het grondwaterbeschermingsgebied en het waterwingebied te verwachten.

3.2 Doel

In de startnotitie⁶ worden de volgende drie doelen in volgorde van prioriteit én tijd genoemd:

1. *vóór eind 2008 vervangende capaciteit operationeel hebben als compensatie voor de afkoppeling van de acht meest noordelijke middeldiepe pompputten in het kader van de integrale saneringsvariant;*
2. *(in de tijd bij voorkeur aan het voorgaande gekoppeld:) vervangende capaciteit realiseren voor de middeldiepe pompputten die worden afgekoppeld in verband met de Hanze-spoorlijn en om het stationsgebied en andere (toekomstige) bedreigingen zo veel mogelijk buiten het intrekgebied te houden;*
3. *verder actief invulling geven aan de inbreng in De Buurtschap, ter bevordering van een maatschappelijke gewenste ontwikkeling; daarmee wordt ook de eigen duurzaamheid van de waterwinning voor de langere termijn veilig gesteld (kwantitatief en kwalitatief: verstedelijking voorkomen) via meervoudig grondgebruik en synergie tussen belangen.*

Ten aanzien van de doelen zijn de volgende opmerkingen te maken:

- In het MER dient duidelijk onderbouwd te worden hoe groot de vervangende capaciteit moet worden en welke criteria en uitgangspunten deze capaciteit bepalen.
- Uit bovenstaande doelen blijkt dat de derde oplossingsrichting “respect voor omgeving” niet is uitgewerkt in een doel. In het MER dient deze oplossingsrichting nader te worden uitgewerkt in een doel.
- In het MER dient het actief invulling geven aan de inbreng in de Buurtschap nader te worden uitgewerkt.

3.3 Besluitvorming

In de startnotitie wordt in hoofdstuk 3 een uitgebreide beschouwing gegeven van de kaders en ontwikkelingen die voortvloeien uit het beleid voor de voorgenomen activiteit. Tabel 3.1 op blz. 17 van de startnotitie dient in het MER verder te worden geconcretiseerd voor de punten die aandachtspunt zijn.

In het MER moet het volgende worden beschreven:

- de ligging in het studiegebied van het Vogelrichtlijngebied⁷, het Natuurbeschermingswetgebied en de Habitatrichtlijngebieden⁸. Daarbij dient aangegeven te worden op grond van welke natuurlijke habitat en/of soorten dit gebied is gekwalificeerd. Voor de Vogelrichtlijn dient tevens het aantal per soort (1% norm) te worden aangegeven (zie bijlage 5);
- de ligging in de regio van de Ecologische Hoofdstructuur⁹ (EHS) en de provinciale uitwerking daarvan in het Natuurgebiedsplan (zie bijlage 5).

De consequenties hiervan voor de ontwikkeling van alternatieven moeten eveneens worden aangegeven.

In de startnotitie wordt aangegeven dat een deel van het Engelse Werk is aangemerkt als Rijksmonument. In het MER dient te worden aangegeven op basis waarvan dit is gebeurd. Tevens dient te worden aangegeven of er nog andere

⁶ Blz. 11 en 12.

⁷ Zie voor de begrenzing inspraakreactie nr. 6 (bijlage 4) en voor opmerkingen reactie nr. 1.

⁸ Zie voor begrenzing www.minlnv.nl/natura2000.

⁹ Ecologische hoofdstructuur is een netwerk van grote natuurgebieden die met elkaar zijn verbonden door zogenaamde ecologische verbindingzones waardoor uitwisseling tussen populaties van soorten mogelijk is.

archeologisch of cultuurhistorisch waardevolle gebieden in het studiegebied – liggen (verdrag van Malta).

Ook dient aangegeven te worden welke randvoorwaarden voortvloeien uit het feit dat het bovenstrooms pand van de IJssel is aangewezen als een Blauw Knooppunt.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Mitigerende en compenserende maatregelen

Bij elk alternatief moet worden aangegeven welke mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen. Als er aantasting van het Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied plaatsvindt dan worden er op grond van de Habitatrichtlijn eisen aan de compensatie gesteld (zie bijlage 5). Dit geldt tevens voor eventuele aantasting van de EHS.

4.2 Alternatieven

In de startnotitie worden voor de samenstelling van alternatieven drie bouwstenen genoemd:

1. locatie:
 - a. verdeling van de capaciteiten over het bestaande en nieuwe waterwingebied;
 - b. situering van putten binnen de beide waterwingebieden;
 - c. afstand tot de IJssel;
2. uitvoering:
 - a. diepte waarop wordt onttrokken tot het middeldiepe pakket;
 - b. verticale (standaard) of horizontale putten;
 - c. aanvullende ingrepen zoals bijvoorbeeld een nevengeul;
3. bedrijfsvoering
door het jaar heen continue onttrekking, dan wel afhankelijk van het seizoen of de waterstand in de IJssel.

Daarbij zijn de volgende opmerkingen te maken:

- de opmerking in de startnotitie dat locatiealternatieven geen optie meer zijn, wordt ondersteund;
- in het MER dient onder locatie ook situering en lengte van nieuw aan te leggen leidingen te worden opgenomen;
- de (eco)hydrologische systeemanalyse dient sturend te zijn voor de verdeling van putten over de locaties (zie § 5.2);
- de volgende varianten moeten bij alle alternatieven worden onderzocht:
 1. *relatie met bodemvervuiling*
winningregime mede afstemmen op bodemvervuiling, zodanig dat de effecten van sanering en de verspreidingsrisico's geminimaliseerd worden;
 2. *aard van de inbreng in buurtschapproject*
omvang van de tastbare bijdrage aan ontwikkeling van natuur (aankoop hectaren + inrichting) of recreatieve infrastructuur of (vanuit milieu) duurzame landbouw.

4.3 Nulalternatief

Passend binnen de doelstelling van de initiatiefnemer is er geen reëel nulalternatief. Volstaan kan worden met het beschrijven van de huidige situatie plus de autonome ontwikkelingen.

4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet:

- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu;
- binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen.

De startnotitie geeft alleen aan dat er bij het mma geen verslechtering ten aanzien van water, natuur en landschap mag optreden.

Het mma kan ontwikkeld worden op basis van de volgende criteria:

- het zuinig omgaan met grondwater binnen de drinkwatervraag (dus een zo groot mogelijke hoeveelheid oevergrondwater d.w.z. meer dan de ca. 65% die nu wordt onttrokken) en de saneringsopdracht;
- een positie en een debiet waarbij de kwaliteit en de ontwikkelingsmogelijkheden van natuur, recreatie en milieuvriendelijke landbouw - conform de ontwikkelingsvisie van de Buurtschap - worden ondersteund.

Het mma dient uit te gaan van een vermindering van de effecten op het grondwatersysteem in combinatie met mogelijk herstel van kwelnatuur in het studiegebied. Het natuurlijk grondwatersysteem wordt niet alleen beïnvloed door de winning, maar ook door de sanering van de bodemvervuiling, met name de interceptie van afstromend vervuild grondwater (waarvan de zuivering ook weer de nodige milieubelasting oplevert). De winning op het Engelse Werk kan zodanig worden aangepast dat de interceptiewinning geminimaliseerd kan worden. Aldus wordt in het studiegebied een natuurlijker grondwatersysteem bereikt dan nu en kan hiermee mogelijk een hoogwaardiger ecologische ontwikkeling bereikt worden. Wanneer de effecten van de verplaatste winningen in de meer stroomopwaartse gebieden beperkt blijft, kan mogelijk zelfs een netto-milieuwinst worden bereikt

Daarnaast dient het mma:

- gebruik van grondstoffen en productie reststoffen te beperken;
- uit te gaan van een goede landschappelijke inpassing van de pompputten¹⁰.

¹⁰ Zie ook inspraakreactie nr. 2 (bijlage 4) die voorstellen voor inpassing doet.

5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELING EN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

5.1 Algemeen

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied, inclusief de autonome ontwikkeling hiervan, moet worden beschreven als referentie voor de te verwachten milieueffecten.

Daarbij wordt onder de autonome ontwikkeling verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven wordt gerealiseerd. Bij deze beschrijving moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten. Hierbij geeft de startnotitie de volgende autonome ontwikkelingen aan:

1. Buurtschap-project
2. Ruimte voor de rivier¹¹
3. aanleg Hanze spoorlijn
4. sanering grondwaterverontreiniging

In dit rijtje dient ook de realisering van de Ecologische Hoofd Structuur te worden opgenomen, met de doeltypen die daaraan door de provincie toegerekend zijn.

Als niet zeker is of bepaalde ingrijpende activiteiten zullen doorgaan of niet, dan kunnen hiervoor verschillende scenario's worden gebruikt, bijvoorbeeld ten aanzien van de twee varianten voor maatregelen genoemd in Ruimte voor de rivier en beschreven in de startnotitie¹².

In de startnotitie¹³ worden het studie- en projectgebied juist omschreven. In het MER moet op kaart een overzicht worden gegeven van de in het studiegebied gelegen gevoelige gebieden en objecten zoals: het Engelse werk als Rijksmonument, Blauw Knooppuntgebied.

5.2 (Eco)hydrologisch systeem

- beschrijf aan de hand van bijlage 6 de onderlinge relaties en sturende processen in het bestaande en eventueel veranderde hydrologisch systeem. Bijlage 6 heeft daarbij geen verplichtend karakter, maar dient als groslijst van kenmerken gezien te worden;
- beschrijf op welke hydrologische relaties en sturende processen de voorgenomen activiteit invloed heeft en/of inzicht biedt in de processen die bepalend zijn dat het nieuw aan te leggen hydrologisch systeem werkt conform de vooraf vastgestelde specificaties (bijvoorbeeld omtrent waterwinning en waterafhankelijke natuur);
- beschrijf/bepaal/bereken de mate waarin de hydrologische relaties en de sturende processen beïnvloed worden.

¹¹ Zie ook het verslag van de openbare hoorzitting (bijlage 4) waarin Rijkswaterstaat melding maakt van het verleggen van de winterdijk in het kader van Ruimte voor de rivier.

¹² Zie blz. 20 startnotitie.

¹³ Blz. 6.

5.3 Natuurwaarden

De hieronder gevraagde informatie is onder andere nodig voor het uitvoeren van een passende beoordeling ten behoeve van de Flora en Faunawet, Structuurschema Groene Ruimte en Habitatrichtlijn (zie bijlage 5)¹⁴.

5.3.1 Bestaande situatie en autonome ontwikkeling

In het MER moeten de in het studiegebied voorkomende doelsoorten¹⁵ worden beschreven die worden beïnvloed door de voorgenomen activiteit en alternatieven. Dit laatste perkt de in beschouwing te nemen natuur belangrijk in. In sommige situaties kan het handiger blijken de beschrijving van de huidige situatie en effecten op te bouwen aan de hand van gevoelige levensgemeenschappen, bijvoorbeeld vegetatiekundige associaties (+ fauna) of natuurdoeltypen. Daarbij dient dan wel duidelijk gemaakt welke doelsoorten tot welke levensgemeenschap behoren en dient apart aandacht besteed te worden aan doelsoorten, met name dieren, die van verschillende levensgemeenschappen gebruik maken. Prioritaire soorten¹⁶ moeten deel uitmaken van deze selectie, waarbij de zeldzame moerasvogels die in het gebied leven belangrijk zijn. Informatie over deze doelsoorten moet worden beschreven volgens bijlage 7.

In het MER moet voor de beschermde natuurgebieden het volgende worden beschreven:

- de natuurdoeltypen¹⁷ die zijn vastgelegd in vigerend beleid of die men wil realiseren en een beknopte ecologische beschrijving hiervan;
- de randvoorwaarden (zowel abiotisch als biotisch) zoals benoemd in het Handboek Natuurdoeltypen (LNV, 2001) die nodig zijn voor het behoud of de ontwikkeling van deze natuurdoeltypen.

5.3.2 Milieugevolgen

Voor elke (geselecteerde) doelsoort moet worden aangegeven:

- voor dieren, verandering van het aantal individuen/paren en verandering van het oppervlakte leefgebied;
- voor planten, verandering van de standplaatsoppervlakte.

Voor de doelsoorten (dieren) waarover wetenschappelijke informatie op populatieniveau beschikbaar is moet worden aangegeven:

- Optie 1, de kans op het verdwijnen of uitsterven van een (meta)populatie in het studiegebied. Dit kan kwalitatief worden beoordeeld. Indien die kans zeer groot is zal ook voor de populatie(s) waarmee uitwisseling

¹⁴ Zie ook inspraakreactie nr. 6 (bijlage 4).

¹⁵ In het Handboek Natuurdoeltypen; bijlage 3 (LNV, 2001) staan alle doelsoorten.

¹⁶ Habitat- en vogelrichtlijngebieden zijn geselecteerd op grond van het voorkomen van bepaalde natuurlijke habitats en soorten. Een deel hiervan is aangeduid als prioritaire habitat of soort omdat de EU voor de instandhouding hiervan een bijzondere verantwoordelijkheid draagt. Deze prioritaire typen natuurlijke habitats en soorten zijn respectievelijk in bijlage I en II van de Habitatrichtlijn met een sterretje (*) gemerkt. Bij mogelijke aantasting hiervan dient ontheffing te worden aangevraagd bij de Europese Commissie. Alle prioritaire soorten zijn ook doelsoort. Voor hele tekst van de Habitatrichtlijn en bijlages zie: www.europa.eu.int/comm/environment/nature/legislation

¹⁷ Een natuurdoeltype is een in het natuurbeleid nagestreefde type ecosysteem dat een bepaalde biodiversiteit en een bepaalde mate van natuurlijkheid als kwaliteitskenmerken heeft. In het Handboek Natuurdoeltypen (LNV, 2001) staan alle 92 natuurdoeltypen die zijn onderscheiden beschreven.

plaatsvindt een inschatting moeten worden gemaakt van deze kans. Indien er een kans bestaat op verdwijnen of uitsterven moet worden aangegeven wat dit betekent voor het behoud van de soort in Nederland. Indien er sprake is van vogelsoorten kan de volgende aanvullende richtlijn van toepassing zijn: Voor Vogelrichtlijngebieden moet worden aangegeven of de 1% norm (d.w.z. 1% van de West-Europese populatie komt gedurende een bepaalde tijd van het jaar voor in het gebied) van een soort op grond waarvan een vogelrichtlijngebied is geselecteerd wordt overschreden¹⁸. Indien de gevraagde informatie ontbreekt kan optie 2 worden toegepast.

- Optie 2, de mate van aantasting van de oppervlakte van het ecologisch netwerk, en een inschatting van de gevolgen hiervan voor het voortbestaan van duurzame condities van het ecologisch netwerk¹⁹ van de populatie.

Voor de natuurdoeltypen moet worden aangegeven:

- de verandering in oppervlakte en kwaliteit van de natuurdoeltypen die naar verwachting zal gaan optreden en/of de mogelijkheden om een beoogd natuurdoeltype op termijn te kunnen realiseren.

5.4 Overige aspecten

De effecten van de grondwaterstandverandering in het binnenstedelijk gebied²⁰ en ten aanzien van de monumentale bomen²¹ in het Engelse werk dienen in het MER te worden aangegeven.

6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, beveelt de Commissie aan een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven.

¹⁸ Zie ook inspraakreactie nr. 1 van de Vogelbescherming (bijlage 4).

¹⁹ Oppervlakte en ruimtelijke verdeling van relevante habitats voor betreffende doelsoorten.

²⁰ Zie ook de opmerkingen van de provincie tijdens de openbare hoorzitting (verslag openbare hoorzitting, zie bijlage 4) en de gemeente Zwolle (reactie nr. 2) en inspraakreactie nr. 3.

²¹ Zie ook opmerkingen van dhr. Tromp (Schellerberg BV) in het verslag van de openbare hoorzitting (bijlage 4) en inspraakreactie nr. 4.

7. LEEMTEN IN INFORMATIE

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieuinformatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

8. EVALUATIEPROGRAMMA

Gedeputeerde Staten van Overijssel moet bij het besluit inzake de Grondwaterwet aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat Vitens in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

9. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

10. SAMENVATTING VAN HET MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het mma;
- belangrijke leemten in kennis.